

Overzicht van het activiteitenprogramma 2022

De ledenactiviteiten van januari en februari zijn wegens corona verschoven naar april, september en oktober. De nieuwjaarsreceptie mocht niet doorgaan.

Januari

- Maandag 03 januari: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Dinsdag 04 januari: dagelijks bestuur
- Dinsdag 11 januari: algemeen bestuur

Februari

- Dinsdag 01 februari: dagelijks bestuur
- Woensdag 02 februari: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zondag 06 februari: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 07 februari: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Maandag 07 februari: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 08 februari: algemeen bestuur
- Woensdag 09 februari: bijeenkomst werkgroep Zondereigen
- Woensdag 09 februari: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 14 februari: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 16 februari: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zaterdag 19 februari: boekenverkoop in het heemhuis
- Maandag 21 februari: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 21 februari: algemeen bestuur extra
- Woensdag 23 februari: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 24 februari: werkgroep beeldbank van 8.30 tot 11.30u
- Maandag 28 februari: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u

Maart

- Dinsdag 01 maart: dagelijks bestuur
- Woensdag 02 maart: Van Wirskaante aan huis bezorgen
- Woensdag 02 maart: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Vrijdag 04 maart: vergadering met Jumbo over stickerboek
- Zondag 06 maart: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 07 maart: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Maandag 07 maart: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 08 maart: algemeen bestuur
- Woensdag 09 maart: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zondag 13 maart: bijeenkomst stickerboek Jumbo

- Maandag 14 maart: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 15 maart: redactieraad
- Woensdag 16 maart: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zaterdag 19 maart: cursusdag gegeven over grafheuvels
- Maandag 21 maart: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 23 maart: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zondag 27 maart: vroege natuurtocht, vertrek om 08.00 uur bij het Heemhuis.
- Maandag 28 maart: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Maandag 28 maart: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 29 maart: algemene ledenvergadering, om 19.30 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Woensdag 30 maart: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

April

- Zaterdag 02 april: genealogie cursus gegeven van 09.30 tot 17.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Zondag 03 april: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Zondag 03 april: archeologiecursusdag in Oirschot gevolgd met 5 leden
- Maandag 04 april: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Maandag 04 april: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 05 april: dagelijks bestuur
- Woensdag 06 april: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 07 april: lezing over de Baarlese schilder Petrus Christus door Jan Verheyen (in het kader van het jaarthema 'kunst'), om 19.30 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Maandag 11 april: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 12 april: algemeen bestuur
- Woensdag 13 april: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zaterdag 16 april: fietstocht naar Schijnvliegveld De Kiek, vertrek om 13.30 uur bij het Heemhuis.
- Maandag 18 april: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 20 april: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 21 april: ontvangst van nieuwe leden, om 19.00 uur in het Heemhuis.
- Zondag 24 april: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 04 april: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 25 april: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Vrijdag 29 april: bezoek met basisschool aan een archeologische opgraving

Mei

- Zondag 01 mei: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 02 mei: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Maandag 02 mei: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 03 mei: dagelijks bestuur
- Woensdag 04 mei: hand- en spandiensten bij overdracht monument Miet Verhoeven
- Woensdag 04 mei: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

- Donderdag 05 mei: zomeravondwandeling, vertrek om 19.00 uur.
- Maandag 09 mei: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 09 mei: vredesdag voor klassen 5 en 6 van basisschool De Vlinder, bijeenkomst om 09.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Dinsdag 10 mei: vredesdag voor groep 7-8 van de Bernardusschool en 7A/8C van de Uilenpoort, bijeenkomst om 09.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Dinsdag 10 mei: algemeen bestuur
- Woensdag 11 mei: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 12 mei: vredesdag voor klas 5-6 van de Horizon, klas 5-6 van 't Spoor en de groepen 7/8B en 8A van de Uilenpoort, bijeenkomst om 09.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Zaterdag 14 mei: cursusdag gegeven over grafheuvels
- Zondag 15 mei: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 16 mei: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 18 mei: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 18 mei: bijeenkomst werkgroep Zondereigen
- Zaterdag 21 mei: de vereniging presenteert zich op het Sint Annaplein
- Zondag 22 mei: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 23 mei: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 25 mei: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zondag 29 mei: vroege vogeltocht met ontbijt, vertrek bij het heemhuis om 05.00 uur.
- Zondag 29 mei: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 30 mei: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u

Juni

- Woensdag 01 juni: Van Wirskaante aan huis bezorgen
- Woensdag 01 juni: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 02 juni: zomeravondwandeling, vertrek om 19.00 uur.
- Donderdag 02 juni: voorbereiding boek over bevrijding door Polen
- Vrijdag 03 juni: deelname met drie leden aan de infodag archeologie in Bornem
- Zaterdag 04 juni: jaarlijkse heemreis.
- Zondag 05 juni: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 06 juni: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 07 juni: dagelijks bestuur
- Woensdag 08 juni: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 13 juni: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 14 juni: algemeen bestuur
- Woensdag 15 juni: overleg met Toerisme Baarle
- Woensdag 15 juni: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 16 juni: voorbereiding boek over bevrijding door Polen
- Zaterdag 18 juni: dorpswandeling (in het kader van het jaarthema 'kunst'), vertrek om 13.30 uur bij het Heemhuis.
- Zondag 19 juni: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 20 juni: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u

- Woensdag 22 juni: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 22 juni: bijeenkomst redactieraad
- Vrijdag 24 juni: lokale heemdag, aanvang om 12.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Maandag 27 juni: overleg met Toerisme Baarle
- Maandag 27 juni: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 28 juni: dagelijks bestuur
- Woensdag 29 juni: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

Juli

- Zondag 03 juli: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 04 juli: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 06 juli: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 07 juli: zomeravondwandeling, vertrek om 19.00 uur.
- Zondag 10 juli: bijeenkomst stickerboek Jumbo
- Maandag 11 juli: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 12 juli: algemeen bestuur
- Woensdag 13 juli: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zaterdag 16 juli: fietstocht met bezoek aan Herenboerderij Goedentijd, vertrek om 13.30 uur bij het Heemhuis.
- Maandag 18 juli: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 20 juli: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 25 juli: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 27 juli: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

Augustus

- Maandag 01 augustus: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 03 augustus: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 04 augustus: overleg met Jumbo over stickerboek
- Donderdag 04 augustus: zomeravondwandeling, vertrek om 19.00 uur.
- Zondag 07 augustus: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 08 augustus: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 09 augustus: dagelijks bestuur
- Woensdag 10 augustus: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 15 augustus: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 16 augustus: algemeen bestuur
- Woensdag 17 augustus: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zaterdag 20 augustus: Bernardus bedevaart, vertrek om 17.30 uur bij het Heemhuis.
- Maandag 22 augustus: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 24 augustus: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 24 augustus: bijeenkomst over de publicatie van het caféboek
- Maandag 29 augustus: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 31 augustus: Van Wirskaante aan huis bezorgen
- Woensdag 31 augustus: bijeenkomst activiteitencommissie

- Woensdag 31 augustus: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

September

- Donderdag 01 september: vergadering over de Schietberg in het gemeentehuis
- Donderdag 01 september: zomeravondwandeling, vertrek om 19.00 uur.
- Zondag 04 september: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 05 september: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 05 september: overleg over het Heemhuis met de gemeente Baarle-Hertog
- Maandag 05 september: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Dinsdag 06 september: dagelijks bestuur
- Woensdag 07 september: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 07 september: correctieronde stickerboek
- Zaterdag 10 september: cursusles gegeven over grafheuvels
- Maandag 12 september: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 13 september: algemeen bestuur
- Woensdag 14 september: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 19 september: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 20 september: demo/workshop over verf maken (in het kader van het jaarthema 'kunst'), om 19.30 uur in lokaal 9 van het cultuurcentrum Baarle.
- Woensdag 21 september: overleg met Toerisme Baarle
- Woensdag 21 september: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Vrijdag 23 september: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Zaterdag 24 september: Van Gogh uitstap (in het kader van het jaarthema 'kunst'), vertrek om 13.30 uur bij het Heemhuis.
- Maandag 26 september: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 27 september: filmavond 'Trug in de tèt' door André Moors, om 19.30 uur bij Q-Lite, Wiekenweg 13 in Baarle-Hertog.
- Woensdag 28 september: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 29 september: filmavond 'Trug in de tèt' door André Moors, om 19.30 uur bij Q-Lite, Wiekenweg 13 in Baarle-Hertog.

Oktober

- Zaterdag 01 oktober: filmavond 'Trug in de tèt' door André Moors, om 14.00 uur bij Q-Lite, Wiekenweg 13 in Baarle-Hertog.
- Zondag 02 oktober: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 03 oktober: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 03 oktober: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Dinsdag 04 oktober: dagelijks bestuur
- Woensdag 05 oktober: redactieraad
- Woensdag 05 oktober: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 06 oktober: werkgroep Enclaves
- Zaterdag 08 oktober: Erfgoedexcursie gegeven als onderdeel van een cursus
- Maandag 10 oktober: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 10 oktober: overleg over digitaliseren Ons Weekblad

- Dinsdag 11 oktober: algemeen bestuur
- Woensdag 12 oktober: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 12 oktober: bijeenkomst werkgroep archeologie
- Donderdag 13 oktober: vrijwilligersfeest Wok Wonderland 18.00-21.00u
- Maandag 17 oktober: overleg over digitaliseren Ons Weekblad
- Maandag 17 oktober: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 18 oktober: lezing over vluchtschansen door Marc Robben, om 19.30 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Woensdag 19 oktober: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Vrijdag 21 oktober: presentatie van het caféboek van Leo Voeten
- Vrijdag 21 oktober: smokkelverhalen wandeling georganiseerd in Wuustwezel
- Zaterdag 22 oktober: verkoop caféboek in het cultuurcentrum
- Maandag 24 oktober: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 26 oktober: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 27 oktober: brainstorm Land van Mark en Merkske in Hoogstraten
- Vrijdag 28 oktober: Roggerentje 'Een beeld voor Petrus Christus'
- Zaterdag 29 oktober: wandeling naar Niemandland en de Ulicotense schans, vertrek om 13.30 uur.
- Maandag 31 oktober: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u

November

- Dinsdag 01 november: dagelijks bestuur
- Woensdag 02 november: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 03 november: overleg over digitaliseren Ons Weekblad
- Donderdag 03 november: Kunst of Kliko (in het kader van het jaarthema 'kunst'), om 19.30 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle. Leerzaam en gezellig programma over kunst of spul dat in de klike (afvalcontainer) mag. Leden laten voorwerpen taxeren en vertellen hun verhaal achter deze kleinoden. Amalia zorgt voor een ervaren taxateur en een columniste die met haar sappige verhalen voor een vrolijke noot zorgt.
- Zondag 06 november: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 07 november: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 07 november: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Dinsdag 08 november: algemeen bestuur
- Woensdag 09 november: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Woensdag 09 november: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 10 november: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Zaterdag 12 november: overleg nieuwe template voor de website
- Maandag 14 november: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 15 november: wintersamenkomst met een maaltijd en een optreden, om 18.00 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Dinsdag 15 november: overleg digitaliseren Ons Weekblad
- Woensdag 16 november: een draaiboek voor de activiteitencommissie
- Woensdag 16 november: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Zondag 20 november: deelname aan archeologische studiedag in Oirschot met 6 leden

- Maandag 21 november: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Maandag 21 november: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 23 november: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 28 november: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 30 november: Van Wirskaante aan huis bezorgen
- Woensdag 30 november: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

December

- Zondag 04 december: open Heemhuis, van 10.30 tot 12.30 uur.
- Maandag 05 december: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Maandag 05 december: actiedag werkgroep landschapsbeheer Bels Lijntje
- Dinsdag 06 december: overleg met koepelvereniging over archeologische wandeling
- Dinsdag 06 december: kick-off stickerboekactie Jumbo met burgemeesters in het heemhuis
- Dinsdag 06 december: dagelijks bestuur
- Woensdag 07 december: schoolrondleiding bij de dodendraad
- Woensdag 07 december: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Maandag 12 december: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Dinsdag 13 december: algemeen bestuur
- Woensdag 14 december: schenking ingebonden jaargangen van Ons Weekblad aan het Regionaal Archief in Tilburg (voor digitalisering)
- Woensdag 14 december: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Donderdag 15 december: lezing over motteheuvelds door Bas Aarts, om 19.30 uur in de aula van het cultuurcentrum Baarle.
- Maandag 19 december: open archiefdag in het heemhuis 09.00-11.30u
- Woensdag 21 december: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u
- Woensdag 21 december: redactieraad
- Dinsdag 27 december: winterwandeling, vertrek om 09.00 uur.
- Woensdag 28 december: open Heemhuis, van 19.30 tot 21.00u

Achter de schermen

Achter de schermen wordt door onze vereniging doorlopend werk geleverd. Er wordt veel informatie per e-mail opgevraagd en bezorgd.

Archeologisch bureauonderzoek

Jeska Pepermans, archeologe en projectmanager van het archeologiebureau J. Verrijckt uit Beerse, vroeg of Amalia interesse heeft om mee te werken aan de rapportage van de opgravingen aan de Molenstraat tegenover de St.-Remigiuserkerk. De heemkundekring kan informatie aanleveren over de vroegere eigenaars van de gesloopte woningen, eventueel aangevuld met o.a. verhalen over de activiteiten die er plaats vonden. Dat is interessante informatie waarmee het rapport meer een verhaal wordt dan een feitelijke opsomming van

archeologische gegevens. Het gaat om de panden Molenstraat 7 tot en met 15. Aan de gemeente Baarle-Hertog werd alvast toegang gevraagd en gekregen tot het bevolkingsregister. De uiterlijke aanleverdatum is juni 2022.

Rondleiding archeologie

Veerle Beernaert volgde de cursus natuur en erfgoed bij Natuurpunt in Wortel. De excursie met de voorzitter van Amalia naar de grafheuvels in Weelde en Ravels, vond zij heel interessant. Zelf is Veerle lid van het bestuur van het Davidsfonds in Hoogstraten en is zij op zoek naar interessante verenigingsactiviteiten. Zij informeert of een archeologische wandeling voor een groep van max. 25 mensen bij de grafheuvels een optie is, eventueel te combineren met een bezoek aan de veldprospecties in Zondereigen. Misschien een halve dag in november?

Door de huidige drukte (mede vanwege het voorzitterschap van de Baarlese heemkundekring, het heropstarten van de vereniging na corona en deelname aan de herhaling van de succesvolle cursus natuur en erfgoed van Natuurpunt) is het jammer genoeg niet haalbaar om dit jaar zo'n rondleiding uit te werken en te organiseren. Volgend jaar misschien?

Archeologisch bureauonderzoek (2)

Vier archeologische onderzoeksbureaus contacteerden Amalia het afgelopen kwartaal. Zo is er een onderzoek betreffende het perceel aan de Bredaseweg 39 te Baarle-Nassau. Lynn Kruithof van Aeres Milieu nam hiervoor contact op.

Het betreffende perceel kende een waardevolle geschiedenis in de 19^e en de 20^e eeuw. Emil en Henriëtte Mayer-van den Bergh hadden er een zomerhuis. Emil was een schatrijke Keulse zakenman die naar Antwerpen verhuisde. Zijn zoon Fritz verzamelde kunst. Zijn collectie is nu te bezichtigen in het Museum Mayer-van den Bergh in Antwerpen. Archeologische vondsten op hun perceel zijn niet gekend, wél in de ruimere omgeving. Vooral westwaarts rond het vroegere Groot-Vergoorven zijn veel steentijdvondsten bekend, ook uit het paleolithicum.

Archeologisch bureauonderzoek (3)

Manuela Orbons liet weten dat Archeopro.nl de gunning heeft gekregen voor het uitvoeren van een archeologisch onderzoek aan het Gorpeind 6-6a te Baarle-Nassau. Of daar ooit vondsten zijn gedaan die niet in Archis vermeld staan? Verder verneemt zij graag alle informatie die bij het onderzoek nuttig kan zijn.

Ook voor dit perceel heeft Amalia geen vondsten te melden. Wél zijn 800 meter noord-noord-westwaarts een grafveld en raatakkers (Celtic fields) gedetecteerd. Mogelijk is in de omgeving bewoning uit de ijzertijd aanwezig.

Archeologisch bureauonderzoek (4 en 5)

Twee archeologische onderzoeksbureaus namen contact op, elk voor een andere locatie aan de Loswal. Ze vroegen zich af of er bij de heemkundekring iets bekend is van archeologische waarnemingen in de omgeving. Verder blijken ze geïnteresseerd in de lokale historie, de oude bebouwing in het plangebied, vergravingen, ontgrondingen of egalisaties in het plangebied en andere specifieke informatie.

Op beide percelen zijn geen archeologische vondsten gekend. Die percelen bevinden zich in het tot hiertoe intacte tuinpark van 'de oude dokter Govaerts'. Die tuin is aangelegd door dhr. Bruyninckx, tuinarchitect uit Turnhout. Een plattegrond van deze tuin bevindt zich in ons archief. Een kopie ervan kan bezorgd worden, mocht hiervoor interesse zijn. Gebouwen hebben er nooit gestaan. De kaart van Ferraris in bijlage toont een bijgebouw net ten zuiden van de percelen. Volgens de Ferrariskaart (1777) was het gebied destijds in gebruik als cultuurgrond (landbouwgrond). Waarschijnlijk zit er dus een dikke laag teeltaarde. De komst van spoorweg 29 – het Bels Lijntje – in 1865 heeft de omgeving volledig veranderd. Vóór die tijd was er geen sprake van de Stationsstraat, de Loswal, het treinstation en de spoorwegwoningen in de buurt. Ook de Parallelweg bestond nog niet. Wel liep er een akkerpad zuidwaarts, haaks op de Katerstraat (later vernoemd naar pastoor de Kater).

Munten

Karel van Alphen stuurde foto's van een grote koperen munt die op het perceel van opa Verdonk gevonden werd. De zeer verweerde munt dateert mogelijk uit 1681. Het lijkt een oord die was geslagen onder koning Karel II van Spanje, landsheer van de Zuidelijke Nederlanden. Hij was de laatste van de Spaanse Habsburgers en leefde van 1661 tot 1700. Op de voorzijde staat een gekroond vuurijzer, omgeven door de wapens van Oostenrijk, Bourgondië en Brabant. Op de keerzijde staat een gekroond koninklijk wapen. Het jaartal staat aan weerskanten van het wapen. Een tweede, dun koperen muntje dateert uit 1663. Het is een duit die in Rekem onder Ferdinand van Aspermont-Lynden (1636-1665) geslagen is.

Vorken

Eddy Cox van Heemkunde Nieuwerkerken (B) deelde mee dat een inwoner van zijn gemeente in een lemen muur van een boerderijtje uit 1774 een aantal vorken had aangetroffen. Hij vroeg zich af of dit een vorm van bijgeloof was. Dat is Amalia in de literatuur nooit tegen gekomen. Wat wel opvalt, is dat het eetgerief ernstig versleten is. Werd op die manier het afval opgeruimd? Of zou het mogelijk zijn dat deze metalen voorwerpen als een versteviging in de lemen wand zijn aangebracht? Een vorm van bewapening, als het ware?

Schrans

Tim Willekens uit Minderhout stuurde Amalia een e-mail: "Toen ik onlangs een toertje ging lopen en mijn prestaties nadien op Strava bekeek, zag ik op de luchtfoto die daar gebruikt wordt voor Castelré een structuur in de bodem die ik eigenlijk nog nooit eerder had gezien,

hoewel ik toch nogal een kaarten- en luchtfotofreak ben (weliswaar eerder bekend met de Belgische kant). Ik ging eens kijken op Google Maps en daar zie ik die ook terug. Het lijkt wel iets met twee ringgrachten, stond er ooit een oude versterkte hoeve ofzo? Is dit waarom het straatje daarachter 'Schrans' heet? Weten jullie misschien meer? Met groeten van net aan de andere kant van de Mark.” Tim, je hebt (net als een paar anderen voor jou) de schrans in Castelé ontdekt!

Ballonpost

Dirk Tavernier uit Tervuren bij Brussel vroeg toestemming voor de publicatie van Amalia's voortreffelijke artikel 'Parijse ballonpost in Castelé'. De auteur Raymond Römer (gewezen diensthoofd van de Stad Turnhout) is helaas in 2013 al overleden. Het artikel, eerst voorzien in de nieuwsbrief van Hangar Flying (een Belgische website over luchtvaart en luchtvaarterfgoed), is uiteindelijk een e-book geworden. Het artikel van Raymond Römer is te vinden op pagina 27. Castelé komt verder ter sprake op de pagina's 45 tot 48. Het e-book is gratis te downloaden op: www.hangarflying.eu

Dodendraad

Ben de Vries werkt vanuit de Nederlandse erfgoedzorg aan een opdracht om plaatsen en monumenten in Nederland in kaart te brengen die met het thema 'Nederland en de Eerste Wereldoorlog' te maken hebben. Ben is Programmaleider Militair Erfgoed en Coördinator Internationaal van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Op zoek naar restanten of herinneringsplekken van de Dodendraad, contacteerde hij Amalia. Onze vereniging wees hem op de reconstructies in Reusel, Bergeijk, Roosteren, het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem en Huis Doorn, de enige officiële Nederlandse herdenkingsplaats voor WO1. In Schijf (Rucphen) heeft de stichting 'Historisch West-Brabant in Beeld' uit Sprundel in 2013 een internetfilmje gemaakt over het leven van de beruchte smokkelaar Geert Schrauwen uit Sint-Willebrord, alias het Klaveren Vrouwke. Dat speelt zich bij de grenspaal (de 'strontpaal') met Essen af. Ter herinnering aan Klaveren Vrouwke zijn de initialen KV en een kruis in de strontpaal gekrast. Er zijn geen grafmonumenten in verband met de dodendraad aan Nederlandse zijde. Nochtans zijn alleen al bij de dodendraad aan de grens met Baarle-Nassau twaalf Nederlandse smokkelaars door Nederlandse grenswachters doodgeschoten. Ze zijn allemaal in Nederland begraven, maar die graven zijn na meer dan honderd jaar niet bewaard gebleven. Aan Belgische kant zijn er wél graven van Belgische, Duitse en Engelse slachtoffers bewaard gebleven. Of Nederlandse politici interesse voor WO1 en de dodendraad hadden getoond? Neen, hooguit de burgemeesters en wethouders uit de grensgemeenten. De toenmalige Nederlandse koningin Beatrix tekende wél present bij de opening van de tentoonstelling in Huis Doorn.

Dodendraadpad

Janneke Panis vroeg zich in verband met de coronamaatregelen af of Nederlanders op 12 december het Dodendraadpad mochten wandelen. Dat was in België op het moment van de vraagstelling geen probleem.

Dodendraad

Schrijfster Mandy van Dijk nam al eerder contact met Amalia op. Het verhalende boek over de dodendraad waaraan zij werkt, begint al wat meer vorm te krijgen. Daarom gaat zij op zoek naar interessante mensen om te interviewen. Maar eerst wil zij een fonds aanvragen om vooronderzoek te doen. Daarin zou zij graag enkele stichtingen, verenigingen, archieven en kenners kunnen noemen om te raadplegen. Naast de heemkundekring Amalia van Solms zoekt zij mensen die een specifiek deel van de historie kennen. Of wij haar op weg kunnen helpen?

Jawel, maar er zijn niet veel personen die onderzoek naar de dodendraad doen. De enige die het gehele traject bestudeert, is professor Alex Vanneste. Over de gebeurtenissen tussen Turnhout en Essen in het noorden van de provincie Antwerpen zijn vooral Herman Janssen en Jan Huijbrechts goed geïnformeerd. In het noorden van Belgisch Limburg is dat Luc Van de Sijpe, voorzitter van de geschiedkundige kring 'De Goede Stede Hamont'. Nog in Limburg zijn Lei Wolters en Hubert Van Eygen bereikbaar via de Geschied- en Heemkundige Kring Kinrooi-Molenbeersel. In de Voerstreek is Dr. Herbert Ruland actief. Voor Zeeuws-Vlaanderen kan drs. Leo van der Vliet worden benaderd.

Vredesmonument de Dodendraad

Eind april brak een hoge paal van het Vredesmonument de Dodendraad af. Bij de herstelwerkzaamheden werd vastgesteld dat heel de constructie aan slijtage onderhevig is. Die vaststelling werpt een aantal vragen op, zoals: willen we de reconstructie voor de volgende jaren behouden? Wat Amalia betreft is er een duidelijke ja. Herstelt de gemeente ad hoc wanneer er iets stuk gaat of wordt heel de opstelling in een keer vernieuwd? In het laatste geval kunnen we via Erfgoed Noorderkempen mogelijk subsidies hiervoor aanvragen. Op onze vraag aan de gemeente Baarle-Hertog kwam nog geen antwoord.

Isolatoren

Marion Kusters liet weten dat zij bij het leeghalen van een schuur veel porseleinen stroomkommen tegenkwam. Of zij Amalia daarmee blij kan maken? Ja, zeker! Ze kunnen gebruikt worden bij een renovatie van het Vredesmonument de Dodendraad.

Foto van de Dodendraadroute

Cine Vorsselmans vroeg bij de Klapekster in Wortel-kolonie of men iemand kende die meer kon vertellen over een foto op het bord van de dodendraadfietsroute bij de watermolen in Hoogstraten. Zo kwam zij bij Amalia terecht. Haar vraag? Of er meer informatie beschikbaar

is over de foto van een man met een os aan een touw? Eén van haar beste vrienden is ervan overtuigd dat die man directe familie van hem is.

Dat blijkt te kloppen: het is een foto van zijn grootvader, Victor Donckers. Die foto werd tijdens de Vredesoptocht in 1919 in Minderhout genomen. Victor Donckers poseert met zijn ossengespan. Door de Duitse opeising van paarden moest een os worden ingezet om het land te bewerken. Op de kar staat een beerton met daarin een pop die de Duitse keizer Wilhelm II uitbeeldt. Zo werd wraak genomen op de bezetter. Een digitale kopie van de foto werd aan Cine bezorgd. Een tijdje later liet zij weten dat de foto intussen een plaats heeft gevonden in een kadertje op de kast bij de kleinzoon van Victor Donckers. Hij kon ermee pronken op zijn verjaardagsfeestje. Hij schijnt bijna negentig jaar te zijn en is heel blij met de foto...

Dodendraadroute

Er werd opnieuw geïnformeerd naar onze Dodendraadroute, de nog vaak gereden fietsroute van circa 38 kilometer. Bert de Cat vroeg zich af of de themapagina's zoals die op de website van de dodendraad staan, ook in foldervorm verkrijgbaar zijn. Neen, er zijn alleen folders van de fiets- en wandelroutes beschikbaar. Die zijn af te halen bij Toerisme Baarle, maar je kan ze ook gewoon downloaden via de website www.dodendraad.org.

Philip Dobbels uit Roeselare merkte op dat de link naar de ingesproken verhalen niet actief was. Jammer, want hij zou met anderen die route de dag erop willen fietsen. Hij vroeg of het mogelijk was om die verhalen op een andere manier aan hem te bezorgen. Dat gebeurde, maar bleek uiteindelijk niet nodig. Webbeheerder Jan Broos slaagde erin om de geluidsfragmenten in een mum van tijd te reactiveren.

Silvia Prins vroeg zich na het lezen van de informatie op de website af of er nog een origineel stukje Dodendraad bestaat. Haar werd gemeld dat onze vereniging een stukje originele dodendraad in haar bezit heeft. Het is ongeveer dertig centimeter lang en ter plaatse met een metaaldetector gevonden. In onze regio waren hele rollen dodendraad bewaard. We weten alleen niet waar die na het overlijden van de verzamelaars gebleven zijn. Sylvia Prins antwoordde dat zij haar vraag wellicht niet juist geformuleerd had. Zij wou graag weten of er nog een gedeelte van de originele dodendraadversperring langs de grens staat. Neen, dus. Bij de bevrijding van Oost- en West-Vlaanderen (in de loop van oktober 1918) of na de wapenstilstand (op 11 november 1918) voor wat betreft de provincies Antwerpen en Limburg werd de Dodendraad meteen afgebroken. Er is geen strookje van de versperring bewaard gebleven, alleen wat originele draad en isolatoren.

Inlichtingendienst in WO1

Pavlina Kovarova studeert Neerlandistiek op de Palacky Universiteit in Olomouc (Tsjechië). Zij schrijft een masterthesis over de Tsjechische schilder Emil Filla en het politiek-satirisch weekblad 'Michel im Sumpf' (Michiel in het moeras), dat hij tijdens de Eerste Wereldoorlog samen met de Duitse linkse activist en deserteur Hugo Delmes in Amsterdam uitgaf. Pavlina

vroeg specifiek om informatie over laatstgenoemde persoon. Haar poging om in contact te komen met geschiedschrijfster Evelyn de Roodt was zonder resultaat gebleven. Met bemiddeling van Amalia was dat probleem vlug opgelost.

Brievensmokkel (WO1)

Johnny Driesen vroeg informatie over Cornelis Bolckmans uit Castelré, geboren in Minderhout op 28 mei 1869 en overleden in Baarle-Nassau op 28 februari 1949. In één van de volgende Van Wirskaantes hoopt Amalia dankzij Johnny een kort artikel over deze brievensmokkelaar uit de Eerste Wereldoorlog te kunnen publiceren.

WO1 Post der Geallieerden

Koen Muesen verrichtte onderzoekwerk over de Poste des Alliés of Post der Geallieerden, een clandestiene brievensmokkelorganisatie die tijdens de Eerste Wereldoorlog actief was. Hij vond heel wat info in Amalia's publicaties en in het Algemeen Rijksarchief te Brussel. Toch resteren nog vragen waarop Koen geen antwoord vindt. Mogelijk dat de heemkundekring hem daarbij kan helpen? Eén van die vragen gaat over “de heer Van Kerckhoven, de grote baas van de Post der Geallieerden. Is er meer info over hem bekend?”

De clandestiene brievenpost via Nederland werd georganiseerd door gevluchte bedienden van het Belgisch Ministerie der Posterijen. Eén van hen was de heer Van Kerckhoven. Hij werd het hoofd van een officieus Belgisch postkantoor, dat in het Nederlandse postkantoor aan de Steenen Beer in Vlissingen was ondergebracht en met het Belgische consulaat verbonden was. Meer gegevens over hem zijn niet bekend. Van Kerckhoven was in ieder geval niet de grote baas van de Post der Geallieerden.

Voor Koen is het ook onduidelijk waarvoor de enveloppen bedrukt met het opschrift ‘Poste des Alliés’ werden gebruikt. Gingen de brieven hierin naar de censurdienst? Gingen ze in die enveloppe over de Belgisch-Nederlandse grens?”

Soldatenbrieven werden inderdaad in een enveloppe met het opschrift ‘Poste des Alliés’ aangeleverd, samen met een voorgedrukt en ingevuld aanleveringsformulier. Een andere enveloppe of gewoon papier mocht ook, zolang alle info op dezelfde manier gerangschikt was. Er moest beknopt geschreven worden, onnodige details moesten vermeden worden. Op de enveloppe moest het adres van de afzender staan, onder de voorwaarden toegestaan door de militaire autoriteit. In het daarvoor bestemde vak op het formulier moest het adres in België ingevoerd worden. Foto's dienen vooraf bij het algemene hoofdkantoor te worden ingediend. Het is verboden om versleutelde taal te gebruiken, de plaats van het front te vermelden van waaruit men schrijft of andere nuttige aanwijzingen voor de vijand te geven. Men mocht verder niet schrijven over ontvangen brieven uit België, over manieren om de grens over te steken of over mensen die helpen bij de doorgang of bemiddelen bij de correspondentie. Dit alles om overlast voor landgenoten en vrienden te voorkomen. De dienst was kosteloos, maar giften werden aanvaard, o.a. in de vorm van postzegels.

WO1 in Castelré

Filip Jonckheere weet dat Louis Duchateau (zijn grootvader langs moeders kant) tijdens de Eerste Wereldoorlog aan het front gekwetst geraakte, waarna deze omstreeks 1916 als onderwijzer naar het noodschooltje aan de Hooiberg in Castelré werd gedetacheerd. Of Amalia meer informatie over hem heeft? Karel Govaerts van de heemkundekring in Merksplas raadde hem in ieder geval aan om contact op te nemen. Veel informatie over Louis Duchateau hebben we niet, wél zijn aan Filip teksten bezorgd over de noodschool. Duchateau was tot aan het begin van de oorlog werkzaam op een kantoor in de strafkolonie van Merksplas. Van opleiding was hij dus geen onderwijzer. In de loop van 1915 werd hij toch als leerkracht naar Castelré gedetacheerd. De school in café Den Hooiberg was van februari 1915 tot maart 1916 in gebruik. Daarna werd een noodkerk met noodschool in gebruik genomen. Ook pastoor Leon Baes vermeld Duchateau een paar keer in een terugblik op zijn diensttijd in Castelré.

De grootvader van Filip heeft tot het einde van WO1 in Castelré lesgegeven, ook al werd in 1916 naast zijn katholieke noodschool een openbare school geopend. Er was immers een conflict met de gemeente Baarle-Nassau omdat in de katholieke school godsdienstonderwijs werd gegeven, wat tegen de Nederlandse wetgeving indruiste. De kinderen van Castelré werden verplicht om naar de openbare school te gaan. In de katholieke school volgde toen nog een twintigtal Belgische kinderen onderwijs. Toen de grens met België opnieuw werd geopend, keerden de leerlingen uit Castelré zeer tegen de zin van de bestuurders van Baarle-Nassau naar de parochieschool in Minderhout terug. Het is niet duidelijk of dit al kort na 11 november 1918 gebeurde. België en Nederland stonden namelijk op voet van oorlog met elkaar, waardoor de grens pas midden 1919 is geopend. Officieel mochten de kinderen uit Castelré van de Nederlandse overheid geen les volgen in Minderhout, maar daar trokken de inwoners zich weinig van aan. In 1926 moest de openbare school in Castelré zelfs sluiten omdat er nog maar één leerling was. De rest van de jeugd ging in Minderhout naar school.

Toeristische autoroute '14-'18

Ad Tuijtelaars informeerde onze vereniging dat hij in de aanlooproute naar zijn fietstocht langs de Vlaams-Waalse taalgrens in Nieuwpoort passeerde. Bij het monument voor Koning Albert 1 staat een infobord van de toeristische autoroute '14-'18 met daarop de tekst: "Aan de IJzer verdedigen de Belgische soldaten onder leiding van koning Albert 1 vier jaar lang het laatste stukje onafhankelijk België." Dat is niet correct. Er waren tijdens die oorlog immers nog twintig onafhankelijk gebleven Belgische enclaves in Baarle-Hertog. Inderdaad, twintig: de huidige enclaves H17 (de Grens-enclave van Sooi Van Den Eynde) en H22 (Niemandslaan) waren toen nog niet Belgisch. Amalia meldde aan Westtoer – de toeristische dienst van West-Vlaanderen – deze inhoudelijke fout met de vraag om de tekst aan te passen mocht het infobord ooit vernieuwd worden. De teammanager van Westtour bedankte voor de correctie en gaf de verbetering door aan collega's van de afdeling recreatie.

Sterke WO1-verhalen

John Sterkendries maakt in de USA een autorit van 25.000 km in het kader van de Eerste Wereldoorlog. Hij bezoekt er musea en monumenten. Voor een Amerikaanse organisatie schrijft hij ter plekke een reisverslag. John ervaart dat er een grote vraag is naar verhalen over bijzondere gebeurtenissen, bijvoorbeeld aan de dodendraad. Amalia heeft John overladen met tekstmateriaal, genoeg om ook de Amerikanen te verbazen.

Zendstation MN7

En Cees de Jong bezorgde ons de url van een Engelstalige website met informatie over het Baarlese zendstation MN7 uit de Eerste Wereldoorlog:
www.atlasobscura.com/places/zendstation-mn7

WO2

Cyriel Verbeek uit Poppel had vragen bij een foto uit de Tweede Wereldoorlog. Op de achterzijde staat “Belgisch Hollandische Grenze bei Turnhout 23 marz 1941”. Of Amalia enig idee heeft waar de foto genomen kan zijn? Neen! Vanuit Nederland zien we op Belgisch grondgebied een lange, brede en rechte weg met bomen ernaast. Het is een doorgaande weg aan de grens. Een grenspaal staat niet op de foto, maar die bevindt zich misschien achter de fotograaf. Rechts een bos, links een weiland. In de buurt van Hoogstraten en Baarle lijken de wegen naar de grens te smal, te bochtig of er stonden in 1941 al huizen. De weg Goirle-Poppel zou kunnen, ware het niet dat er in 1941 een bos links van de weg stond. Hetzelfde geldt voor de weg van Reusel naar Arendonk. Herkent één van onze lezers deze locatie? Is het misschien de grens tussen Baarle en Poppel, net voorbij Groot-Bedaf?

Dwangarbeid

Anneleen Van Lommel van Erfgoed Noorderkempen stuurde ons de namen van mannen die in 1944-1945 dwangarbeid verrichtten in Venusberg, Duitsland. In de lijst staat ook een naam uit Zondereigen: Jan Segers. Stéphane Peeters uit Kapellen is op zoek naar meer informatie over deze persoon. Zijn vader verbleef namelijk samen met hem in het werkkamp Venusberg en Stéphane schrijft hier momenteel een boek over. Amalia zélf heeft hier geen verdere informatie over, maar bracht Stéphane in contact met een van onze leden, een dochter van Jan Segers. Zij heeft nog wat documenten van haar vader, waaronder een foto uit die tijd en een getuigschrift van de gemeente Baarle Hertog waardoor hij als gedepoteerde arbeider ontheven werd van zijn actieve militaire dienst in Lodelinsart (Henegouwen).

Eternit

Peter Loockx van ETWIE (Expertisecel voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed) vroeg informatie over Martin Verbeek, de eerdere eigenaar van domein 't Zwart Goor in Merksplas. Verbeek had het brevet van de buitenlandse uitvinding eternit in handen. Dit product kwam uit Duitsland. Verbeek gaf het brevet aan de heer Emsens en kocht hem

daarmee uit bij Cimenteries et Briqueteries Réunies (CBR). In 1921 had Verbeeck dat machtige cementconcern opgericht. Tot 1934 was hij afgevaardigd bestuurder ervan.

Straatnaamborden

Jan Braspenning van de gemeente Baarle-Nassau benaderde onze vereniging. De gemeente wil op vraag van Amalia vier straatnaambordjes vervangen en ter verduidelijking een onderschrift eraan toevoegen. Het betreft de Generaal Maczeklaan, Burgemeester de Grauwstraat, Burgemeester van Gilsestraat en Rector van den Broekstraat. De door de gemeente aangeleverde gegevens werden gecheckt.

Kaarsenmuseum

Al een tijdje neemt Amalia deel aan de denkoefening over het mogelijk maken van een nevenbestemming in de St.-Remigiuskerk. Cor Vanistendael van Erfgoed Noorderkempen begeleidt dit traject. De piste die momenteel voorligt, is het voorzien van een museale ruimte in de linkerzijbeuk van de kerk. Daar kan het Kaarsenmuseum (dat momenteel vlakbij de kerk is gevestigd) naartoe verhuizen wanneer de huidige museumruimte na dit jaar niet langer beschikbaar is. Maar ook tal van andere initiatieven kunnen daar worden ontplooid. De provincie Antwerpen lanceerde intussen een nieuwe subsidielijndie specifiek het organiseren van nevenbestemmingen in parochiekerken ondersteunt.

Baarle by Night

Brownies&downieS is gevestigd op een mooie locatie: het oude douanekantoor van Baarle-Hertog. Zij willen ter gelegenheid van Baarle by Night een fotoreportage tonen over het pand en zo een stukje geschiedenis van Baarle zichtbaar maken. Er werd gevraagd of Amalia dit samen met Brownies&downieS kan oppakken. Jazeker! Oude foto's uit het beeldbankarchief werden geselecteerd en Ad Jacobs leverde zijn mooiste postkaarten aan. Zo kon een powerpoint met een vijftwintigtal oude foto's worden samengesteld en aangeboden. Door het verschuiven van de activiteit kunnen die in 2023 worden getoond.

Cursus

Natuurpunt Markvallei organiseert dit voorjaar een cursus "Erfgoed, Natuur en Landschap". Herman Janssen en Antoon van Tuijl verzorgen drie excursies. Op 19 maart bezoekt Herman de grafheuvels in Weelde en het urnenveld in Ravels. Op 26 maart leiden Antoon en Jos Geysels de cursisten naar een kleinschalig landschap in de Markvallei en wordt de biodiversiteit van de zandwegen getoond. Op 14 mei sluit Herman met een erfgoed-excursie de cursus af.

Erfgoeddag

Begin 2021 verzorgde Amalia een artikel voor de Nachtkalender die de Kempense erfgoedcellen uitbrachten in het kader van Erfgoeddag 2021. Het thema was toen 'de Nacht'.

In 2022 is het thema van Erfgoeddag ‘Onderwijs’. De Kempense erfgoedcellen brengen opnieuw een thematische brochure uit die gratis verspreid wordt. Ditmaal krijgt die de vorm van een ouderwets opstelschriftje. Naar aanleiding van de herdenking van de 100ste verjaardag van het onderwijs door de Broeders van de Christelijke Scholen in Baarle-Nassau (en bij uitbreiding in Nederland) levert Amalia een artikel aan over de oprichter van deze orde, de heilige Jan Baptist de La Salle. Een glasraam met zijn afbeelding hangt in de inkomhal van het Heemhuis en is uit het Baarlese klooster afkomstig. In het artikel wordt herinnerd aan de knip, een bijzonder didactisch hulpmiddel dat ooit door de broeders in de klas werd gebruikt om de sfeer in de groep rustig te houden. Door het beroeren van het schuine stokje ontstaat een scherp tikgeluid. Daarmee gaf de onderwijzer zijn signalen aan de kinderen.

Opstelboekje Erfgoeddag

Anneleen Van Lommel (Erfgoed Noorderkempen) vroeg zich af of onze vereniging in het kader van Erfgoeddag wou meewerken aan de publicatie van een thematische brochure in de vorm van een ouderwets opstelschriftje. Het thema van 2022 is ‘Onderwijs’. Antoon van Tuijl schreef naar aanleiding van de herdenking van de 100ste verjaardag van het middelbaar onderwijs door de Broeders van de Christelijke Scholen in Baarle-Nassau (en bij uitbreiding in Nederland) een artikel over de oprichter van deze orde met daarin een herinnering aan de ‘knip’, een bijzonder didactisch hulpmiddel dat ooit door de broeders in de klas werd gebruikt. De gratis boekjes werden verdeeld op de algemene ledenvergadering en de lezing over Petrus Christus.

Boek over cafés

Leo Voeten verzamelt al jarenlang documentatie en foto’s over oude en nieuwe cafés in Baarle. Dit thema maakt deel uit van onze volkscultuur. Al eeuwenlang zijn cafés, herbergen en afspanningen ook een belangrijke economische speler. En voor de gemeenschap vervullen zij een centrale rol in het verenigingsleven, bij ontspanning en feestelijkheden. Momenteel verwerkt Leo zijn gegevens in een tekst, wat dit of volgend jaar tot de publicatie van een boek zal leiden. Als heemkundekring staat onze vereniging hier volledig achter. Op die manier probeert Amalia het erfgoedonderzoek meer leven in te blazen. Ondertussen wordt in het heemhuis nog altijd het zopas verschenen boek ‘Straten met een Verhaal’ verkocht.

Boek over de Poolse strijd

Eveneens binnen onze vereniging werken Oscar de Rooij en Adrian Pohl samen aan een studie over de bevrijding van Baarle door Poolse soldaten. Zij focussen zich op de verwerking van nieuwe gegevens en niet eerder gepubliceerde foto’s. Hun onderzoek staat nog niet zo ver als dat van Leo Voeten. Er wordt gemikt op de publicatie van een boek in 2023 of 2024. Wie documentatie en/of fotomateriaal ter beschikking heeft, mag met Amalia (of rechtstreeks met Oscar of Adriaan) contact opnemen.

Boek over Weelde-Statie

Heemkundekring Nicolaus Poppelius uit Ravels werkt aan een boek over Weelde-Statie. Die publicatie is in september 2023 gepland. Een aantal onderzoekers kwam in ons Heemhuis langs om het archief van wijlen E.H. Georges Dirven te raadplegen, een vroegere pastoor in Weelde-Statie.

Oude handelsweg

Herwig Chantrain meldde dat hij in Brecht de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën in de Broekhovenstraat in de kijker wil zetten. Deze kapel zou zich langs de laatmiddeleeuwse wegverbinding tussen 's-Hertogenbosch en Antwerpen bevinden. Herwig vroeg het contactadres van Jan Sikkers, die in 2018 bij Amalia een lezing hierover heeft gegeven. Bij navraag bleek de heer Sikkers inmiddels overleden te zijn. Gelukkig kon Amalia Herwig doorverwijzen naar de kaart van het internationale project Viabundus. Dat werk brengt alle Noord-Europese langeafstandswegen tussen 1350 en 1650 in kaart. Daar zie je dat de oude handelsweg van 's-Hertogenbosch naar Antwerpen door de Broeckhovenstraat in Brecht loopt en daarbij de kapel passeert. Zie: www.landesgeschichte.uni-goettingen.de

Davidfonds

Het Davidfonds gaat een samenwerking aan met het Land van Mark & Merkske om in de zomer zijn 36ste zomerzoektocht in onze grensstreek te organiseren. Die succesvolle wedstrijd is elk jaar goed voor gemiddeld 20.000 deelnemers en heeft een trouw publiek: meer dan 60% van de deelnemers doet al minstens vijf jaar mee. De gemeenten die de voorbije jaren met het Davidfonds voor de zomerzoektocht hebben samengewerkt, zijn daar heel tevreden over. In Gent werden vorig jaar door de zoektocht 8.000 overnachtingen extra geboekt. Daarnaast levert het voor de horeca tal van bezoekers op die iets willen eten of drinken. Het Davidfonds is met 45.000 leden het grootste cultuurnetwerk van Vlaanderen en werd in 1875 opgericht. Het is genoemd naar Jan-Baptist David, geboren in Lier op 25 januari 1801. Hij was een kanunnik en hoogleraar aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Tevens was hij voorman van de Vlaamse Beweging en voorzitter van de katholieke Vlaamse studentenbond 'Met Tijd en Vlijt'. Jan-Baptist David stierf in Leuven op 24 maart 1866. Het Davidfonds geeft boeken uit en organiseert onder meer evenementen en cursussen. In Baarle-Hertog is momenteel geen afdeling, ook in Merksplas niet. Wel is er één in Hoogstraten en in Ravels. Jef Mertens vraagt zich af of iemand iets weet over het Davidfonds in Baarle, Zondereigen of Merksplas in vroegere tijden. Rondvraag bij leden maakte duidelijk dat in Zondereigen de boekenverkoop voor het Davidfonds werd waargenomen door dokter Bergmans uit Merksplas. Hij kwam bij meerdere gezinnen met de boekenlijst aan huis langs. Of er in Baarle-Hertog ooit een afdeling van het Davidfonds is geweest, is niet duidelijk. Wie het antwoord kent, kan telefonisch contact opnemen met Jef Mertens via het nummer 014/635626.

Ginhoven

Truus Wijten van den Borne stelde vast dat de familienaam ‘Ginhoven’ zowel in Oirschot als in Hooge Mierde voortkwam. Het Goed Ginhoven lag zelfs tegenover haar geboortehuis. Het was een oude bewoonbare plaats, heel vroeger de kern van Hoge Mierde. Enkele leden van de familie Ginhoven waren cijnsplichtig aan de hertog. Truus vroeg zich af of er een relatie is tussen Ginhoven in Zondereigen en het ‘Guet Ghinhoven’ in Hooge Mierde. Laatstgenoemd eigendom bevond zich op de hoek van de Kerkstraat en de Smidsstraat. Het is best mogelijk dat er sprake is van één en dezelfde (voornamen) familie. Het Goed Ginhoven wordt al rond 1340 vermeld. In Zondereigen dateren de oudst bewaarde schriftelijke vermeldingen van de familienaam uit dezelfde periode: 1350 en 1374 (Peeter van Ghinhoven), 1403 (Lysbet van Ghinhoven) en 1446 (Peter van Ghynhoven). Of het goed de naam dankt aan de familie van Ginhoven of dat de familie van Ginhoven de naam van het goed ging gebruiken, is niet te achterhalen. Ginhoven betekent ‘gindse hoven’: in de verte, aan gene zijde, aan de overkant. ‘Hove’ is de derde naamval van ‘hof’: een grote boerderij. In Baarle-Hertog was er van het epipaleolithicum (10.000 v.C.) tot in de Romeinse tijd (ca. 200 n.C.) sporadisch bewoning op Ginhoven. Vanaf de vroege middeleeuwen (700-900 n.C.) is Ginhoven permanent bewoond.

Drukkerij aan de grens

Frank Janssens werkt mee aan het boek over Weelde-Statie door HK. Nicolaus Poppelius. Hij vroeg verduidelijking bij een locatie die in de Nieuwe Tilburgse Courant van 16 juni 1936 wordt vermeld: “De heer van Ierland bracht onder de aandacht, dat te Baarle-Nassau, vlak aan de grens, in het oude station een groote drukkerij geëxploiteerd wordt, waar 26 man werkt, terwijl er voorts in genoemde plaats nog een confectiefabriek is.” We weten dat er een confectiefabriek van de familie Lehmann in het stationsgebouw in Baarle-centrum is geweest. Van een drukkerij en een confectiefabriek in het station van Weelde-Statie kon Amalia helaas geen informatie achterhalen.

Postballons van Parijs (1870- 1871)

Hans van Hoesel, voorzitter van de afdeling Ballonvaren van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchvaart meldde dat vanwege de pandemie de viering van de landing van de eerste ballonpost in Nederland niet mogelijk was gebleken. Honderdvijftig jaar geleden landden toen drie ballons vanuit Parijs: in Castelré, Hierden en Merselo. Deze ballonvaarten waren voor de Parijse bevolking van grote waarde. Hun vlucht was het begin van wat tot voor kort de ‘luchtpost’ heette. Recent schreef Hans een boek over deze Nederlandse postballons. En vermits de allereerste postballon in Nederland in Castelré is geland, bood Hans onze vereniging een gratis exemplaar van zijn boek aan. Ook liet hij weten desgevraagd het onderwerp nader te willen toelichten. ISBN 9789090356747, boekhandelsprijs €22,95.

Stickerboek Historisch Baarle

‘Jumbo Bart en Katja De Bresser’ vroeg de hulp van Amalia voor het samenstellen van een boek met stickerprentjes over Historisch Baarle. Dit is een mooie kans om het Baarlese

erfgoed en onze vereniging in de kijker te zetten, ook bij een ander/jonger publiek. Anderzijds is dit veel werk. Daarom werd een groepje vrijwilligers samengesteld. Het wordt een laagdrempelig boek over de historie van Baarle. Iedereen krijgt vooraf een flyer met uitleg en een eerste setje stickers thuisbezorgd. Het boek is gratis en bij aankoop van iedere tien euro aan boodschappen ontvangt de klant een gratis setje met stickers. Er zijn vijftien thema's met in totaal 175 stickers van 10 x 7 cm. Daarnaast staat er per thema een grote foto in het boek afgedrukt. 'Herkenning' is het streefdoel. We zoeken foto's die herinneringen oproepen. De actie vangt aan op 7 december 2022. Begin oktober zal Amalia's aandeel klaar zijn.

Vleermuiskasten

Sander van Tilburg (Q-RO Vastgoedbeheer) vroeg aan het college van Baarle-Hertog (eigenaar) en aan de heemkundekring (huurder) toestemming tot het tijdelijk plaatsen van twee vleermuiskasten tegen het heemhuis. Dat zou mogelijk tijdverlies in het bouwtraject van Roosakkerstraat 9-11 kunnen beperken wanneer verstoring/overtreding door de ingrepen ten aanzien van beschermde soorten aan de orde is. De vleermuiskasten dienen aan gebouwen binnen 200 meter van de te slopen bebouwing geplaatst te worden. Omdat het heemhuis een beschermd monument is, moet voor het ophangen van de kastjes een toestemming worden uitgereikt. Daarom zou een aanvraag bij Erfgoed Noorderkempen worden ingediend. Caroline Daemen, erfgoedconsulente, verleent hieraan haar medewerking op voorwaarde dat voor de bevestiging van de nestkasten inoxschroeven in een voeg worden aangebracht.

Kunstmestfabriek

De heemkundekring van Merksplas ontdekte een krantenknipsel in de Kempenaar van 10 maart 1860 waarin staat dat ene mijnheer Guillery een kunstmestfabriek in Merksplas heeft. Was deze heer familie van Sophie Guillery, gehuwd met François Joseph Splingard (een Brusselse ingenieur van Bruggen en Wegen, destijds eigenaar van domein het Zwart Goor in Merksplas)? Stond dat fabriekje op het Zwart Goor of op het einde van de Goordijkstraat, nu bekend als de 'gillerie'?

Nader onderzoek maakte duidelijk dat de kunstmestfabriek eigendom was van dokter Hippolyte Guillery, een broer van Sophie Guillery. Hun vader Charles Etienne Guillery was als Franse scheikundige verantwoordelijk voor de lessen scheikunde en natuurkunde aan het atheneum in Brussel, de militaire school aldaar, de apotheekschool en de Vrije Universiteit Brussel, die hijzelf mee had opgericht en waarvan hij drieëntwintig jaar permanent lid van de raad van beheer was. Tijdens zijn loopbaan publiceerde Charles boeken over chemie, natuurkunde, wiskunde, technologie en zelfs architectuur. Zoon Hippolyte werd geboren op 9 mei 1822. Hij was doctor in de geneeskunde en de chirurgie. Het staatsblad van december 1859 kondigde de oprichting aan van een kunstmestfabriek in Merksplas op het eigendom van dokter H. Guillery uit Brussel. Pierre Joigneaux schreef erover in "L'agriculture dans la Campine" (1859). Door een koninklijk besluit van 12 maart 1859 had hij volgens het Staatsblad van maart-april 1859 een exploitatievergunning hiervoor verkregen op het kadasterperceel sectie F nr. 536 in Merksplas, gelegen op ongeveer 8 km van de rijksgrens.

Dat perceel bevindt zich aan het einde van de Goordijkstraat, niet zo ver van de gemeentegrens met Beerse.

Cursus natuur en erfgoed

Natuurpunt Markvallei organiseerde onder grote belangstelling een eerste erfgoedcursus. Omdat er meer inschrijvingen waren dan verwacht, werd het idee geopperd om de cursus vanaf eind september te herhalen. Antoon van Tuijl en Herman Janssen zijn hierbij als organisatoren van excursies betrokken.

Graf

Dominic Poelmans van de gemeente Baarle-Hertog vroeg informatie over een grafmonument op het kerkhof van Baarle-Hertog. Het betreft het familiegraf van de burgemeestersfamilie Van Gilse. Vroeger stond dat tussen de St.-Remigiuserkerk en de Singel. Het verhuisde wellicht bij de ingebruikname van het nieuwe kerkhof. In de nabije toekomst besteden we hieraan in ons tijdschrift graag de nodige aandacht.

Steenfabrieken

Blijkbaar waren Baarlenaren destijds sterk betrokken bij de kleinijverheid in onze regio. Jan Aerts liet weten dat Charles Alphonsus Van Bael één van hen was. Hij was medeoprichter van de steenfabriek Ch. A. Van Bael & J. Wanty te Ravels. Jan had al heel wat persoonsgegevens, Amalia zorgde voor een aanvulling. Carolus Alphonsus Van Bael werd in Baarle-Hertog geboren op 16 augustus 1855 en overleed in Turnhout op 20 maart 1943. Hij was gehuwd met Victoria Maria De Jongh, geboren in Turnhout op 22 september 1859. Charel bezat in Turnhout een handel in meststoffen. Als beroep gaf hij leerlooier op, net als zijn vader (die eveneens Carolus heette). Het bevolkingsregister van Sprang vermeldt dat Carolus Alphonsus op 23 februari 1875 vanuit Baarle-Hertog naar Sprang verhuisde en op 12 juni 1876 naar Brussel vertrok. Hij was toen een ongehuwde leerlooier. Amalia vond geen informatie over de plaats en datum van het overlijden van Victoria Maria Van Bael-De Jongh. Een bidprentje van Carolus Alfons van Bael zit wél in haar collectie.

Medeoprichter Jerome Wanty werd op 3 september 1916 door de Duitsers gearresteerd op verdenking van aanwerving voor het Belgische leger, spionage en verspreiding van soldatenbrieven. Als fabrieksdirecteur beschikte hij over een Passierschein (een grenspas) om zich naar Nederland te begeven. Op 25 november 1916 werd hij door een Duitse rechtbank in Brussel ter dood veroordeeld. Wanty stierf op 8 februari 1917 in het ziekenhuis van Evere vooraleer de straf kon worden uitgevoerd.

Wandelkaart

De tweede versie van de wandelkaart 'Kempense Kolonies' is klaar. Nieuwe knooppunten werden in onze regio niet toegevoegd, maar Amalia heeft de kaart grondig nagekeken en in Zondereigen een aantal nieuwe namen van zandwegen op de kaart gezet.

Ambtswoning

In verband met de restauratie/renovatie van de Ambtswoning (Sint Annaplein 1a) was architect Paul Michielsen op zoek naar de originele bouwtekeningen en oude foto's waarvan de oorspronkelijke staat van het pand kan worden afgeleid. Dankzij eerder onderzoek door André Moors kon het gevraagde beeldmateriaal ter beschikking worden gesteld.

Minidocumentaire

Jawel, Amalia vond ook nog wat tijd om te genieten van wat anderen haar bezorgden! Zo werd een e-mailtje van Manon Schouten uit Castricum (Noord-Holland) ontvangen. De zomers van haar jeugd spendeerde Manon op het bungalowpark L'Air Pur bij Schaluinen. Haar grootouders hadden daar een huis. Vandaag is haar tante eigenaar van het huis en komt Manon er nog altijd graag op bezoek. "Ik ben historica en besloot om de geschiedenis van de regio in te duiken. Dat resulteerde in een minidocumentaire van 24 minuten over de enclaves, waarin ik de historie behandel en de besproken plekken laat zien. Wellicht vinden de leden het interessant om deze video te bekijken." Bedankt, Manon. Het filmpje is te bekijken via: www.youtube.com/watch?v=Oq-tM4vccSA

Slag bij Hoogstraten

Pieter van den Eeden wil met zijn vriendin ('die zichzelf historica noemt') de grensstreek van Zuid-Nederland in de buurt van Breda bezoeken: "Ik heb gehoord dat er rond tweehonderd jaar geleden een invasie van het Russische leger in de buurt van Baarle-Nassau was. Bij het gevecht zijn veel soldaten gesneuveld. Mijn schoonzus die afkomstig is uit Ulicoten, bevestigde dat er in de buurt nog steeds skeletten worden opgegraven. Ik kan over die Russische invasie niets vinden. Zou U mij verder kunnen helpen?"

Het betreft hier de Slag bij Hoogstraten, op 11 januari 1814 uitgevochten tussen het Franse leger en geallieerde Pruisische, Russische en Britse troepen. De slag was een reeks van bloedige gevechten tijdens de Zesde Coalitieoorlog langs de huidige Belgisch-Nederlandse grens, van Essen tot en met Turnhout. De slag werd vernoemd naar Hoogstraten als de belangrijkste stad in de regio. De geallieerden kwamen op 11 januari 1814 sterk opzetten vanuit de regio Breda. Hoofddoel van het offensief was de stad Antwerpen en de belangrijke haven aldaar. Vooral de strijd in het centrum van Minderhout was ongemeen hevig en hard. Met de bajonet op het geweer werd lijf-aan-lijf gevochten op het oude kerkhof in een brandend Minderhout. Ook andere gemeenten, zoals Meer, Wortel, Hoogstraten-centrum, Loenhout en Malle, deelden in de klappen. De verliezen liepen aan beide zijden hoog op. Honderden militairen werden gedood of gewond. De overwinning van de geallieerden bracht hen weinig dichterbij hun oorlogsdoel, aangezien de Fransen voldoende tijd hadden gewonnen om de stelling rond Antwerpen te versterken. De slag had een grote impact op de bevolking in de Noorderkempen. In Minderhout is acht jaar geleden bij de kerk een standbeeld als herdenkingsmonument geplaatst.

(Bron: Jan HUIJBRECHTS, De Vergeten Veldslag, uitg. Erfgoed Hoogstraten, 2014; 336 p.)

Gemetseld ornament

Marianne Verschueren liet weten dat zij op een zondag heel even in Baarle-Nassau is geweest en dat haar oog toen op een creatie bij het Nederlandse gemeentehuis viel. Die deed haar denken aan een grenspaal, maar haar vader was het daar niet mee eens.

Regelmatig duikt de vraag op wat deze zuil voorstelt. Is het een fantasietje van de architect? Had hij bij het ontwerp van het gemeentehuis van Baarle-Nassau een bepaalde bedoeling ermee? Is de muur met poort en zuil een sierlijke verbinding tussen het hoofgebouw en het deel aan de Alphenseweg, waarin destijds de badzaal, een instructielokaal voor de brandweer en de brandweergarage ondergebracht werden. Nu is de raadzaal daarin te vinden. Dat de architect met het plaatsen van de zuil gedacht heeft aan een symbolische grenspaal, is goed mogelijk.

Kaart met de enclaves uit 1444

Joost Verheyen kwam via Twitter een kaart van het Heilige Romeinse Rijk tegen waarop in 1444 de enclaves van Baarle staan vermeld! Zelf had ik die kaart nog nooit gezien. Het is overigens geen kaart die dateert uit 1444, maar die de situatie in 1444 weergeeft. En er staan nog heel veel andere enclaves op. Je vindt de kaart door te googlen naar: holy roman empire 1444 reddit.

Dodenherdenking

Heidi, communicatie medewerkster van de gemeente Baarle-Nassau vroeg of de Heemkundekring een mooi Baarle's oorlogsverhaal kon aanleveren. Zij zocht inspiratie voor de toespraak van de burgemeester voor de Dodenherdenking. Haar werd het derde nummer van ons tijdschrift uit 2019 aangeboden. Dat staat boordevol verhalen uit de Tweede Wereldoorlog.

Onderwijzer Jaak Van Dyck

Ons lid An Van Ackerbroeck is geïnteresseerd in de Zondereigense meester Jaak Van Dyck. Wanneer in 1877 Cornelis Dierckx stierf, werd hij op 23 maart 1878 als hoofdonderwijzer van de gemeenteschool door de vijfentwintigjarige meester Jaak Van Dyck opgevolgd. Daarvoor was Jaak een half jaar hulponderwijzer in Bonheiden. Hij was afkomstig van Wuustwezel. Zijn grootvader was een landbouwer en had naar 't schijnt dertien zonen. Die 'Van Dijcken' zwermden vervolgens over heel de Noorderkempen uit.

In Zondereigen logeerde meester Van Dyck in herberg De Pelikaan (nu het Schuttershof). Daar maakte hij kennis met Louise, een dochter van herbergier Jan Verschueren. Jaak en Louise trouwden en vestigden zich in het schoolhuis naast de herberg, tegenover de toenmalige gemeenteschool (later de brandweerkazerne). Daar werden hun acht kinderen geboren: Emiel, Gust, Dina, Marie, Josephine, Jos, Emma en Anna.

Jaak, Louise, zoon Emiel, zijn vrouw Marie, zoon Jos, kleindochter Louise,... maar liefst 26 leden van de familie vonden een job in het onderwijs, uiteraard niet allemaal in Zondereigen. Op muzikaal gebied was Jaak de zeer begaafde koster van de St.-Rumolduskerk. Jaak werd op 1 februari 1909 als hoofdonderwijzer van de gemeenteschool in Zondereigen door zijn zoon Emiel opgevolgd. Later gaf ook zoon Jos daar les. Jaak overleed in Zondereigen in 1923.

Kerkelijk leven in Ulicoten

Angelique Graumans laat ons weten dat de kerk van Ulicoten een andere functie krijgt: het wordt een depot van het Bisdom. Het lijkt de Parochie Kern Commissie leuk om ter gelegenheid hiervan een boek uit te brengen over de geschiedenis van het kerkelijk leven van Ulicoten, met onder andere foto's van het interieur en de beelden van de kerk. Of de heemkundekring interesse heeft om dit te verwezenlijken? Amalia heeft aangegeven dat al aan drie boeken wordt gewerkt. Momenteel lijkt dan ook niemand beschikbaar. Misschien durft iemand van de Parochie Kern Commissie het aan om dat boek te schrijven?

Stickerboek Zundert

Heemkundekring De Drie Heerlijkheden is op verzoek een verzamelalbum aan het samenstellen voor Albert Hein in de gemeente Zundert. Een van hun categorieën is het smokkelen. Daarvoor is de vereniging op zoek naar een foto van een passeursraam. Of Amalia die kan aanleveren? Ja, meteen!

Stickerboek Baarle

Amalia werkt in opdracht van sponsor Jumbo Bart en Katja de Bresser Baarle-Nassau volop aan de publicatie van het plaatjesboek Historisch Baarle, een verzamelalbum. In het volgende nummer van ons tijdschrift Van Wirskaante verneemt u meer hierover. Een aantal leden is al maandenlang stevig aan het werk. U mag alvast weten dat we met Robbie Martens van RAM design een specialist in huis hebben voor wat betreft het bewerken van foto's. Hij zorgt ervoor dat ook stickers gemaakt kunnen worden van foto's buiten formaat. En waar nodig maakt hij foto's scherper, past hij de kleuren aan of blurt hij nummerplaten. Het album wordt ongetwijfeld een pronkstuk. Wat zullen er veel herinneringen opgehaald worden! De stickeractie loopt van 7 december 2022 tot 31 januari 2023. In het volgende nummer van ons tijdschrift komen we hierop terug. Begin alvast maar af te tellen!

Stickerboek Historisch Baarle

Op 13 maart 2022 werd in onze vereniging een werkgroep opgericht voor het samenstellen van een stickerboek in opdracht van Jumbo Bart en Katja de Bresser. Dat boek komt er om het tienjarig bestaan van de Jumbo Supermarkt in Baarle te vieren. Er zouden nog veel vergaderingen op zondagvoormiddag volgen. Na gesprekken met de opdrachtgevers en de ondersteunende firma Tomorrow Breda werden vijftien thema's gekozen en 175 foto's

geselecteerd. Per thema en per foto werd een tekst(je) geschreven, waarna de lay-out van het boek volgde. Begin oktober zat Amalia's werk erop. Het boek wordt gratis door Jumbo aangeboden, de stickers ontvang je bij je aankopen in de supermarkt. Het is een zeer verzorgd verzamelalbum geworden dat u meeneemt in het heden en verleden van Baarle. Warm aanbevolen!

Nieuwe straatnaam

De gemeente Baarle-Hertog vroeg om een straatnaam aan te leveren voor het inbreidingsproject aan de Molenstraat. Het advies met voorgestelde varianten op de naam 'Central' naar het café dat op deze locatie heeft gestaan, werd niet aanvaard omdat het teveel naar een stedelijke context verwijst. In een nieuw advies werd als straatnaam Den Dijk of Dijkstraat aangeleverd. Den Dijk was de volksnaam voor de Molenstraat, gezien de hoge ligging ervan. Ter plaatse zie je hoe de tuinen achteraan op de percelen naar beneden gaan. De nieuwe straat vertrekt op het hoogste punt van het dorpscentrum: op 31 meter hoogte.

Postballon

Hans van Hoesel – een ballonvaarder met méér dan 2.500 vaarten ervaring – bedankte Amalia voor het schenken van aandacht voor zijn boek 'De Postballons van Parijs 1870- 1871, Castelré Hierden Merselo'. Hij wil met veel genoegen een exemplaar van het boek aan onze vereniging aanbieden en is graag bereid om over dit onderwerp een korte lezing te verzorgen. Die lezing is inmiddels ingepland op 17 januari 2023.

Archief

Minka Pelkmans is oud-bestuurslid van het jongerenkoor Baarle. Dat koor is na meer dan vijftig jaar met het zingen gestopt en draagt zijn archief aan Amalia over. Als heemkundekring is onze vereniging geïnteresseerd in het bewaren ervan, al is het volume van zes banandozen behoorlijk veel om in het Heemhuis op te slaan!

Tweede cursus erfgoed en landschap

Yvonne Engelen is vrijwilligster bij Natuurpunt Markvallei. Zij contacteerde ons voor het organiseren van een excursie met de auto naar grafheuvels en urnevelden in Ravels en een fietstocht naar erfgoedlocaties in Zondereigen. Die geleide uitstappen vonden op zaterdag 10 september en zaterdag 8 oktober plaats.

Smokkelverhaal

Karel Breugelmans is secretaris van de Landelijke Gilde in Wuustwezel. Hij vroeg Amalia's hulp bij de jaarlijkse 'smokkelaarswandeling' in samenwerking met vzw Toerisme Wuustwezel, dit jaar op vrijdagavond 21 oktober. Er werd in vier groepen in het donker door de grensstreek van Wuustwezel en Achtmaal gewandeld. Onderweg waren twee tussenstops

voorzien: één voor een vertelling en één voor een druppeltje jenever. Terug aangekomen aan de startplaats volgde een smokkelaarsmaaltijd. Namens onze vereniging werden op verzoek allerlei smokkelverhalen uit de Eerste Wereldoorlog verteld.

Tweede Wereldoorlog

Nicholas Garbutt uit Kingston Upon Thames in het Verenigd Koninkrijk nam contact op in verband met zijn grootvader, die tijdens de bevrijding van Zondereigen zwaar gekwetst werd. Meer hierover verneemt u later in het boek over onze Poolse bevrijders, dat Oscar de Rooij en Adrian Pohl aan het voorbereiden zijn.

Processiemaadonna's

Hugo Lambrechts en Nora Augustijns vroegen om informatie voor hun onderzoek naar processiemaadonna's in België. Amalia heeft hun vragen naar de parochies Baarle-Hertog en Zondereigen doorgestuurd.

Brandstichting

Maria Van Looveren is in Zondereigen opgegroeid. Eerder toevallig vernam zij bij de heemkundekring in Merksplas een vreemd verhaal over een man uit haar vroegere dorpje: "In het jaar 1534-1535 was er in Zondereigen een brandstichter die nadien te Weelde werd onthoofd door de beul van 's-Hertogenbosch." Het maakte haar erg nieuwsgierig. Maria vroeg zich af of dit verhaal in Baarle of Ravels al verder onderzocht is. Het zou in de schepenakten van Weelde staan. Die worden in het Algemeen Rijksarchief in Brussel bewaard. Jammer genoeg is de kans bijzonder klein dat ooit meer informatie naar boven komt. Misschien staan er niet méér gegevens in de schepenakten. Het is hoe dan ook een hels werk om naar Brussel te rijden, daar het juiste blad te zoeken en dan nog te ontcijferen. Vergeet niet dat een 16de-eeuws handschrift moeilijk leesbaar is...

Vijftig jaar E34

Cor Vanistendael van Erfgoed Noorderkempen meldt dat het volgend jaar vijftig jaar geleden is dat de E3/E34 in onze regio geopend is. Dat is een erg belangrijke ontsluiting en Cor wil er meer over weten. Wat betekende de komst van die nieuwe snelweg voor onze gemeente? Wat waren de onvoorziene gevolgen of omstandigheden. Erfgoedcollega's van Zuid-West trekken dit project en vragen aan de andere erfgoedcellen langsheen het tracé van Kortrijk tot Arendonk of zij ook iets willen doen. Het voorlopige idee is om met een busje rond te rijden, telkens een locatie aan te doen en verhalen te verzamelen, foto's in te scannen, enzovoort. Amalia heeft Cor geantwoord dat dit project ons weinig te bieden heeft. Baarle ligt te ver van de snelweg, wat niet wegneemt dat de ontsluiting van de regio voor het goederenvervoer en het personenvervoer onmiskenbaar is. Het verkeer is er drukker door geworden. Misschien zijn de rondwegen om Alphen en Baarle onvoorziene gevolgen van de aanleg en opening?

Website

Jan Broos – beheerder van Amalia’s website – meldt dat in augustus 2023 de ondersteuning van Joomla3 afloopt. Er komen dan geen updates meer, ook geen beveiligingsupdates. In de tussentijd wordt naar Joomla4 gemigreerd. Dat brengt best wat werk met zich mee. We moeten bijvoorbeeld overschakelen naar een nieuwe template. Jan zal de technische kant voor zijn rekening nemen, alsook het omzetten van de formulieren en dergelijke. Voor het mede kiezen van de template en de inrichting ervan vraagt hij overleg om te bekijken welke richting het bestuur wil inslaan. Denk bijvoorbeeld aan de grootte van de foto’s, de kleurinstellingen, de keuze van de nieuwe template, de indeling van de blokken, het sponsorvak, het zoekmechanisme, enzovoort. Aan het werk, Amalia!

Galg

Harry Benschop maakte ons attent op een digitale publicatie van Karel Leenders over ‘Galgen in Brabant’. Ook in Baarle-Hertog wordt een galg vermeld, op een voor mij nieuwe plek. Hij zou gestaan hebben op de kruising van de Leliestraat met het Bels Lijntje. Daar staat nu de reconstructie van de zendmast MN7 uit de Eerste Wereldoorlog. Amalia wist van het bestaan van een galg op de oude weg naar Turnhout, tussen de Reth en de Tommel. Maar daar rept de publicatie niet over. Daarom werd gecommuniceerd met de auteur. Gericht archiefonderzoek leverde een bijzonder verhaal op. Dat is echter te lang om in ‘Amalia aan het werk’ neer te schrijven. Volgend jaar wordt een apart artikel over de Baarlese galg in Van Wirskaante opgenomen. Beloofd is beloofd.

Petrus Christus

Amalia nam ook contact op met Jan Verheyen, de man uit Hoogstraten die op 7 april 11. een lezing hield over onze middeleeuwse kunstschilder Petrus Christus, of ‘Pieter Cristus’ zoals de man in de omgang werd genoemd. Aan Jan werd de vraag gesteld naar de stand van zaken van zijn onderzoek. Hij stuurde een uitgebreid antwoord inclusief een nog-niet-helemaal-afgewerkte tekst voor publicatie in The Burlington Magazine, een tijdschrift van wereldniveau. Wat de genealogische link van de schilder met Baarle betreft: alles wat in de literatuur te vinden is, is ‘circumstantial evidence’. Het gaat om mensen met de achternaam Cristus voor wie verder geen familiale band met Pieter Cristus zwart op wit bewezen kan worden. Wél wordt die band vermoed en is zo’n indirect bewijs niet zonder waarde. Door al die mensen met de naam Cristus in Breda, Alphen, Ginneken en Baarle is er intussen niemand die nog eraan twijfelt dat Pieter Cristus een Baarlenaar van bij ons is. Die vermeldingen maken het ook aannemelijk dat Pieter uit een gegoede familie komt. Zijn vermoedelijke vader is ene Pieter Cristus, waarvan Jan de erfrogge-akten in Turnhout heeft gevonden.

Petrus Christus

Jan Verheyen maakte van de gelegenheid gebruik om zelf ook een vraag te stellen over de in ons archief aanwezige notities van Georges Dirven. Georges is in Baarle-Hertog geboren en

was van 1981 tot 2006 pastoor in Weelde-Statie. Vaak ontbreekt de bronvermelding in zijn notities en zonder bron of literatuurverwijzing zijn die gegevens voor een universiteitsstudie waardeloos. Gelukkig staan er af en toe cryptische afkortingen bij. Een aantal afkortingen zijn inmiddels met behulp van Jos Dirven deels ontcijferd. Jos is een broer van de in 2012 overleden pater Georges Dirven.

Petrus Christus

Mevrouw Marianne C.H. Snijders nam met interesse kennis van een lezing over kunstenaar Petrus Christus in onze nieuwsbrief d.d. 24 oktober 2020. Bij dit verslag zijn twee portretten van Petrus Christus naast elkaar afgebeeld, één als jongeman en één als een wat oudere man. Als kunsthistorica onderzoekt zij de Vlaamse primitieven - waartoe Petrus Christus gerekend wordt - en is zij zeer benieuwd aan welk schilderij het portret van de oudere Petrus Christus ontleend is. Het antwoord volgde snel: dat portret komt voor op 'het paneel van de prins', onderdeel van de Sint-Vincentiuspanelen. Het werd in de 15de eeuw geschilderd door de Portugese kunstschilder Nuno Gonçalves (werkzaam van 1450 tot 1471). Dit beroemdste Portugese schilderij bevindt zich in het Museu Nacional de Arte Antiga in Lissabon. Op de Sint-Vincentiuspanelen zijn verschillende Vlaamse schilders te zien, waaronder Petrus Christus. Je vindt hem terug op het derde paneel van links. Daar staat hij helemaal links achteraan. Naar die afbeelding van Nuno Gonçalves maakte ook Piet van de Watering zijn portret van Petrus Christus. Marianne was blij met het antwoord, want het schilderij in Lissabon kende zij (nog) niet. "Wat geweldig! Ik ga er meteen mee aan de gang! Ook mijn dank voor uw samenvattende biografie over Petrus Christus, een bijzondere kunstenaar van wie maar weinig gekend is."